

Rapport 2007:3 R

Utvärdering av turism- vetenskaplig utbildning i Sverige

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Utvärdering av turismvetenskaplig utbildning i Sverige

Utgiven av Högskoleverket 2007

Högskoleverkets rapportserie 2007:3 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Henrik Holmquist**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, februari 2007

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets beslut	7
Högskoleverkets reflektioner	9
BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT	11
Missiv	13
Bedömargruppens arbetsätt och utgångspunkter	15
Allmänna intryck och generella rekommendationer	17
Högskolan i Kalmar	23
Mittuniversitetet	29
Södertörns högskola	35

Sammanfattning

Denna utvärderingsrapport innehåller resultatet av utvärderingen av de turismvetenskapliga utbildningarna vid Kalmar högskola, Södertörns högskola och Mittuniversitetet, som Högskoleverket genomfört under år 2006. Turismvetenskap är ett mångvetenskapligt ämne som rymmer såväl historiska, geografiska, fysiska, ekonomiska, sociala som kulturella aspekter på turism. Utvärderingen har gjorts av en extern bedömargrupp som består av två universitetslärare och en student. Rapporten har två delar: dels Högskoleverkets beslut och reflektioner, dels den externa bedömargruppens rapport. För innehållet i bedömargruppens rapport svarar bedömargruppen. Högskoleverkets beslut och reflektioner baseras på bedömargruppens rapport.

Bedömargruppens allmänna intryck är att kvaliteten är god vid de tre utvärderade lärosätena. Bedömargruppen har till största delen mötts av motiverade och nöjda studenter. Det finns en god sammanhållning mellan studenterna som stärks av de gemensamma exkursionerna, både inom närområdet och utomlands. Med tanke på att ämnet handlar om resande och turism är det dock anmärkningsvärt få studenter som åker utomlands på utbyten.

Utbildningens främsta förtjänst är den generellt goda samverkan med turistnäringen, vilket gör att de teoretiska utgångspunkterna i undervisningen har en god korrespondens med det omgivande samhället. Studenterna genomför exempelvis ofta projektarbeten och skriver sina examensarbeten i samarbete med företag och organisationer inom turistnäringen.Handledare och examinator tenderade vid examensarbetena att vara samma person, vilket bedömargruppen inte anser ska förekomma.

Det finns ännu ingen lärare som är disputerad specifikt inom ämnet turismvetenskap i landet. Lärarna har i stället vanligen sin bakgrund inom ämnen företagsekonomi, kulturgeografi och sociologi. Den disputerade kompetensen anses av bedömargruppen vara godtagbar på de tre orterna, men bör stärkas för att kunna tillse att lärarkompetensen blir betryggande i framtiden. Bedömargruppen har fått intrycket att lärarna i undervisningen lyckas koppla sin egen, men delvis även annan, forskning till sin undervisning. En förutsättning för en stor del av forskningen är att lärarna får extern finansiering. Möjligheterna till övrig kompetensutveckling för lärarna bör förbättras.

Högskoleverkets beslut

Rektorer vid berörda lärosäten

Högskoleverket
Utvärderingsavdelningen
Henrik Holmquist
2007-02-06

Utvärdering av turismvetenskapliga utbildningar

Högskoleverket finner att utbildningarna i turismvetenskap vid Högskolan i Kalmar, Södertörns högskola och Mittuniversitetet uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning. En uppföljning kommer att genomföras inom tre år.

Beslut i detta ärende har fattats av kanslichef Lennart Ståhle efter föredragning av projektledare Henrik Holmquist och i närvaro av avdelningschef Clas-Uno Frykholm.

Lennart Ståhle

Henrik Holmquist

Kopia:
Utbildnings- och kulturdepartementet
Bedömagruppen

Högskoleverkets reflektioner

Högskoleverket tackar bedömargruppen för ett väl genomfört arbete. Vår förhoppning är att bedömargruppens rapport ska kunna inspirera och bidra till utvecklingen av ämnet turismvetenskap. Högskoleverket vill även tacka lärosätena som deltagit i utvärderingen för ett bra samarbete. Högskoleverket vill här reflektera över några av de frågor som bedömargruppen behandlar i sin rapport.

Bedömargruppens allmänna intryck är att kvaliteten är god vid de tre utvärderade lärosätena.

Högskoleverket delar bedömargruppens uppfattning att lärarkompetensen är godtagbar även om miljöerna är små. Den disputerade kompetensen bör dock stärkas inför framtiden då utbildningarna annars riskerar att bli sårbara. Möjligheterna att stärka kompetensen i ett mångvetenskapligt ämne som detta torde vara relativt goda då lärarkompetens vid behov kan rekryteras från flera olika grunddiscipliner. Möjligheterna att ta in fler gästföreläsare från andra universitet och högskolor, som bedömargruppen skriver, bör också övervägas. Högskoleverket delar också bedömargruppens uppfattning att forsknings- och kompetensutvecklingsmöjligheterna för lärarna bör förstärkas. Förutsatt att forskningsenheten ETOUR:s verksamhet integreras ytterligare med grundutbildningen kan Mittuniversitetet komma att utgöra ett gott exempel på hur forskningsanknytning i ämnet kan öka.

Högskoleverket vill understryka att särskiljande av handlednings- och examinersuppgifterna vid hantering av examensarbetena ökar möjligheterna till en rättvis bedömning.

Studenterna upplever lärarna som öppna och tillgängliga. Högskoleverket vill lyfta fram Södertörns högskola för en väl fungerande studentmedverkan. Förutom goda informella kontakter mellan lärare och studenter finns här väl fungerande system för studentrepresentation, kursvärderingar och annat kvalitetsarbete.

Högskoleverket menar att ämnet väl lever upp till Högskolelagens krav på samverkan med det omgivande samhället. Detta sker framförallt genom de goda förbindelserna med företag och organisationer med koppling till turism i de tre utbildningarnas närområde. Uppföljningar som de tre lärosätena gjort visar dessutom att studenterna i huvudsak får relevanta arbeten efter examen. Högskolan i Kalmar ligger långt framme med en omfattande samverkan med det omgivande samhället. Alla programstudenter får där exempelvis ett fadreföretag som de under utbildningens gång kan koppla olika arbeten till.

Det är även positivt att utbildningarna delvis profilerar sig inom olika områden inom ämnet kopplat till respektive lärosätes olika regionala förutsättningar.

Internationaliseringen i utbildningarna bör öka genom fler internationella kontakter och fler studenter på utbyten utomlands.

BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2007-02-01

Utvärdering av turismvetenskap

Högskoleverket initierade våren 2006 en utvärdering av utbildningarna i turismvetenskap. För utvärderingen utsågs en extern bedömaregrupp bestående av

- docent Thomas Blom, Karlstads universitet, bedömaregruppens ordförande
- professor Bo Sundin, Umeå universitet
- Anna Neuman, student, Uppsala universitet.

Vi grundar vår bedömning på den information och de intryck vi fått från utbildningsanordnarnas självvärderingar och på platsbesöken, där vi samtalat med företrädare för studenter, lärare, TA-personal, utbildningsledning, institutionsledning och fakultetsledning.

Härmed överlämnas gruppens yttrande till Högskoleverket.

För bedömaregruppen

Thomas Blom

Bedömagruppens arbetssätt och utgångspunkter

Omfattning och underlag

I utvärderingen av turismvetenskap ingår tre utbildningar: Högskolan i Kalmar, Södertörns högskola och Mittuniversitetet. Rapporten är en del av ett större utvärderingsblock där tvärvetenskapliga humanistiska samhällsvetenskapliga utbildningar granskats.

Underlaget för utvärderingen är dels den information om förutsättningar, processer och resultat som presenteras i lärosätenas självvärderingsrapporter, kursplaner och litteraturlistor, dels de platsbesök bedömagruppen har genomfört vid de utvärderade lärosätena. De statistiska uppgifterna i rapportens lärosätesdelar är hämtade från självvärderingarna, och uppdateringar av dessa vad avser lärarsituationen.

Självvärderingarna

Självvärderingarna är utarbetade efter den manual som tagits fram av Högskoleverket¹. Vissa ändringar gjordes i manualen vid ett informationsmöte den 26 oktober 2005, vid vilket representanter för flertalet ämnen som ingår utvärderingen i de tvärvetenskapliga humanistiska samhällsvetenskapliga ämnena deltog. Lärosätesföreträdarna har rekommenderats att i självvärderingsarbetet analysera utbildningens situation och utarbeta självvärderingen genom ett brett arbete där alla inom utbildningen involveras. Sista datum att inkomma med självvärderingarna var den 31 maj 2006.

Platsbesöken

De tre platsbesöken genomfördes under september och oktober månad 2006. Vid platsbesöken har bedömagruppen enskilt under en dag samtalat med studenter, lärare, TA-personal, utbildningsledning, institutions- samt fakultetsledning. Totalt träffade bedömagruppen cirka 25 studenter och cirka 20 lärare.

För att bedömagruppen skulle arbeta inom samma ramar vid varje platsbesök har gruppen utgått från ett antal gemensamma frågor. Inför varje platsbesök har frågorna anpassats efter de förhållanden som beskrivs i den aktuella utbildningens självvärdering.

Bedömagruppen har bestått av docent Thomas Blom, Karlstads universitet, professor Bo Sundin, Umeå universitet samt Anna Neuman, student vid Uppsala universitet. Vid varje platsbesök har samtliga personer i bedömagruppen deltagit. Utredare Henrik Holmquist vid Högskoleverket har varit gruppens sekreterare.

---

1. Anvisningar och underlag för självvärdering, reviderad maj 2005.

Rapportarbetet

Bedömargruppen har, förutom platsbesöken, haft tre gemensamma möten. Den 15 juni 2006 inledde bedömargruppen sitt arbete med ett introduktionsmöte där Högskoleverkets projektledning presenterade den utvärderingsmetod och de kvalitetsaspekter utvärderingen utgår ifrån. Detta gjordes tillsammans med andra bedömare i det humanistiska samhällsvetenskapliga utvärderingsblocket. Bedömargruppen började då också närmare analysera självvärderingarna. Vid ett förmöte den 25 oktober i Kalmar fortsatte gruppen att analysera självvärderingarna samt utarbeta frågor inför platsbesöken. Därutöver har bedömargruppen haft två rapportmöten, ett i Östersund den 17 oktober samt ett i Stockholm den 21 december.

Disposition och utgångspunkter

De tre enskilda lärosätessgenomgångarna följer en gemensam rubrikmall. Omfattning och innehåll under varje rubrik varierar delvis, beroende av vilka förhållanden som, genom självvärdering eller platsbesök, visat sig vara särskilt intressanta att ta upp vid varje lärosäte.

Under utvärderingens gång har det visat sig att flera problem, möjligheter och åtgärder är gemensamma för alla tre lärosätena. De viktigaste av dessa aspekter tas då i huvudsak upp i den inledande allmänna delen av rapporten.

Utgångspunkten för bedömningen har varit Högskoleverkets kvalitetsaspekter² och högskolelagen. Genom analys av självvärderingar, arbete med platsbesöksfrågorna samt fortsatta diskussioner inom bedömargruppen har kvalitetsaspekterna ytterligare anpassats för just denna utbildning.

Det bör framhållas att självvärderingar och platsbesök inte kan ge en fullständig bild av en utbildning, t.ex. är urvalet och antalet studenter bedömargruppen träffar begränsat.

---

2. Kvalitetsaspekterna är framtagna i samarbete med högskolor och universitet, och framgår av Högskoleverkets rapport *Anvisningar och underlag för självvärdering*, reviderad i maj 2005.

Allmänna intryck och generella rekommendationer

Bedömargruppens allmänna intryck är att kvaliteten är god vid de tre utvärderade lärosätena. Bedömargruppen har till största delen mötts av motiverade och nöjda studenter. Utbildningens främsta förtjänst är den generellt goda samverkan med turistnäringen, vilket gör att de teoretiska utgångspunkterna i undervisningen har en god korrespondens med det omgivande samhället. Den problematik som ämnet brottas med är att miljöerna på samtliga tre utvärderade lärosäten är relativt små, vilket i sin tur innebär att en viss sårbarhet kan identifieras.

Ämnets historiska utveckling

Det vetenskapliga intresset för turism har sin bakgrund i de förändrade samhällsförhållandena efter andra världskriget. Detta har sin grund i att livsbedingungen för många människor under senare tid har förändrats så tillvida att det dels i dag är möjligt att transportera sig över relativt stora områden på kort tid genom utvecklingen av transportsystemet, dels att allt flera människor har fått en ökad fritid, dels att det generella intresset för andra kulturer ökat genom vår alltmera globaliserade värld. Turistrelaterade resor kan vara av både fritids- och arbetskaraktär. Det bör dock samtidigt noteras att möjligheten att spendera tid och pengar på resor ännu är ett privilegium för den mer välbärgade delen av världen.

Under senare år uppmärksammas upplevelseindustrin som en framtidsbransch och denna består till hela 70 procent av turism. Under år 2000 visar statistik på att 700 miljoner människor reste någon gång till ett ”främmande land”, samtidigt som utvecklingskurvan för denna mobilitet är under stark expansion.³ Turistnäringen utgörs i sin tur av alla verksamheter som på olika sätt ger service åt turisten och omsätter i dag i Sverige ca 200 miljarder kronor och genererar cirka 140 000 helårsarbeten. Turistnäringen är en av världens största näringar och har också den snabbaste tillväxten.⁴

Turism är, sett utifrån ett akademiskt perspektiv, ett relativt nytt kunskapsfält. Innan 1970-talet var studier och forskning om turism relativt ringa såväl i Sverige som internationellt. Under 1970-talet skedde dock en markant ökning av turismrelaterad forskning och utgivning av vetenskaplig turism litteratur. En viktig orsak till detta var att den ekonomiska och sociala samhällsutvecklingen, med fokus på västvärlden, innebar att resande och turism ökade markant och att en diskussion tog fart om turismens olika positiva och negativa

---

3. Aronsson, L. & Karlsson, S-E. (red.) *Turismens och fritidens mångfald*. Karlstad University Studies 2001:18. Turism och Fritid. Karlstads universitet. Karlstad.

4. Fakta om svensk turism, Nutek, mars 2006.

effekter. Under denna period blev turismen också en allt mera betydande näring, inte minst för vissa regioner där näringen blivit en betydande regional och lokal utvecklingsfaktor.

Turism som en konsumtionsvara innebar också att intresset att vetenskapligt belysa turism blev allt mer intressant och efterfrågat. Ämnets födelse och utveckling har således en stark korrelation till den samhällsförändring som skett i och med att människans mobilitet betydligt förändrats, vilket i sin tur inneburit olika konsekvenser som följd och att inte minst forskningsfrågorna snabbt ökat.

Ämnets karaktär

Turismvetenskap kan beskrivas som ett problemorienterat ämnesområde och som i flera stycken är mångvetenskapligt till sin karaktär. Vanligen beskrivs turismen som ett system med fyra delar, nämligen turisten, platsen och dess belägenhet, turistnäringen samt den omvärld i vilken turism äger rum. På så sätt rymmer ämnet såväl historiska, geografiska, fysiska, ekonomiska, sociala som kulturella aspekter på turism.

Utifrån ett mera översiktligt perspektiv kan sägas att man inom ämnet turismvetenskap dels belyser människors resande till andra platser än deras vardagliga boende- och arbetsplatser, dels studerar de aktiviteter som utförs under själva resan och på besöksplatsen. Således behandlas inom ämnet beteendemönster och samspelet mellan människor och miljöer där resandet är en förutsättning.

Mera konkret fokuseras inom ämnet studier av människor, verksamheter och aktiviteter på den icke-vardagliga platsen. Vidare behandlas tillgängliga förutsättningar och resurser för turism, turismproduktionens olika delar och processer hur bilder av platser och produkter skapas och förmedlas. Andra forskningsområden inom ämnet är turisternas konsumtion och efterfrågan samt de olika uttryck av effekter turismen medför på en plats såsom ekonomiskt, socialt, kulturellt, fysiskt, geografiskt och ekologiskt.

Turismvetenskap inkluderar även turistens sociala bakgrund, motiv och förväntningar samt vad som händer på de platser som besöks (utvecklings- och planeringsfrågor) och mötet med de människor som är bofasta. Förutsättningar och resurser för turism, turisternas konsumtion och efterfrågan, hur bilder av platser skapas och förmedlas är andra ingredienser och exempel på problemområden som belyses inom den turismvetenskapliga disciplinen. Till denna problematik hör också de ekonomiska, sociala och ekologiska effekterna av turism samt därtill relaterade utvecklings- och planeringsfrågor.

Turismvetenskap på högskolor och universitet

Internationellt finns såväl masterutbildningar som PhD-examina i "tourism studies". Utbildningar har givits i turism inom den svenska högskolan sedan slutet av 1970-talet. Högskolan i Kalmar, Mittuniversitetet (dåvarande Högskolan i Östersund) samt Högskolan Dalarna (dåvarande Högskolan i Falun-

Borlänge) var först med att introducera kurser i turism. I Sverige finns i dag turismvetenskap inrättad som ett huvudämne i filosofie kandidatexamen vid Högskolan i Kalmar, Södertörns högskola, Mittuniversitetet och vid Karlstads universitet. Turismvetenskap vid Karlstads universitet omfattas dock inte av denna bedömning av Högskoleverket, då ämnet inrättades först den 28 april 2006 och således inte fanns med i Högskoleverkets planeringsstruktur. Därutöver erbjuds turismutbildningar med olika längd vid följande övriga lärosäten i landet: Handelshögskolan i Göteborg, Högskolan Dalarna, Lunds universitet (Campus Helsingborg), Umeå universitet samt vid Högskolan på Gotland. Turismvetenskap finns dock ännu inte inrättat som huvudämne i magisterexamen eller som forskarutbildningsämne. Samtliga tre av de utbildningsorter som ingår i utvärderingen har fått kandidatnivån i ämnet under 2003 och 2004.

Turismutbildningar bedrivs även som kortare kurser inom ramen för kvalificerad yrkesutbildning (KY). Genom uppdragsutbildning är flera av lärarna på de tre utvärderade lärosätena även inblandade i KY-utbildningarna.

Profilerna vid de tre lärosätena som ingår i denna utvärdering kan i stor utsträckning kopplas till de lokala och regionala förutsättningarna på respektive ort. Högskolan i Kalmar riktar in sig på upplevelseturism, ofta med exempel i Småland och Öland, Södertörns högskola på storstadsturism och skärgårdsturism och Mittuniversitetet hämtar ofta sina exempel från vinterturism.

Studenttillströmningen är generellt sett relativt god till de tre utbildningarna. Detta bidrar till att ge ämnet en relativt stark position på respektive lärosäte. Fördelningen mellan kvinnor och män är mycket ojämn på samtliga utbildningarna, även om den är något jämnare på Mittuniversitetet. Bedömargruppen menar därför att åtgärder bör vidtas för att rekrytera fler män.

Lärare, forskningsanknytning och litteratur

Det finns ännu ingen lärare som är disputerad specifikt inom ämnet turismvetenskap i landet. Däremot finns ett antal disputerade lärare i andra ämnesdiscipliner som har turism som undervisnings- och forskningsfokus. En av lärarna vid Södertörns högskola har dock nyligen blivit utsedd till docent inom ämnet, vilket är den första i Sverige. Lärarna har i stället vanligen sin bakgrund inom ämnena företagsekonomi, kulturgeografi och sociologi. De utgår från sina forskningsrelaterade profiler i undervisningen, men samlas gemensamt under ämnet turismvetenskap vad gäller problematisering och inriktning. Den disputerade kompetensen anses av bedömargruppen godtagbar på de tre orterna, men bör stärkas för att kunna tillse att lärarkompetensen blir betryggande i framtiden. De disputerade lärarna bör också involveras i utbildningen i högre utsträckning. Det finns vid de tre lärosätena planer för ämnet i form av masterutbildningar och forskarutbildning. Bedömargruppen vill betona vikten av att miljöerna stärks om lärosätena ska genomföra dessa planer.

Studenterna bedömargruppen mött vid platsbesöken är i huvudsak nöjda med utbildningen och det finns en god och nära kontakt mellan studenter

och lärare. Bedömggruppen har fått intrycket att lärarna i undervisningen också lyckas koppla sin egen, men delvis även annan, forskning till sin undervisning. En förutsättning för en stor del av forskningen är att lärarna får extern finansiering. Möjligheterna till övrig kompetensutveckling för lärarna bör förbättras.

Ett sätt att skapa ett större engagemang för forskning och öka kompetensen bland lärarna är att anordna högre seminarier. Sådana seminarier bidrar till att såväl utveckla som att hålla levande ämnesidentiteten och det vetenskapliga samtalet kring turismrelaterade problemområden. Vid Mittuniversitetet har man börjat utveckla denna form av seminarier genom lärarnas deltagande i forskningsenheten ETOUR:s seminarier och vid Södertörns högskolan har man sedan höstterminen 2006 infört högre seminarier

Ett gott komplement till de ordinarie lärarna är de många gästföreläsarna som medverkar i utbildningen. Flertalet av dem kommer från företag eller organisationer lokalt och regionalt. Utbildningarna bör dock överväga att ta in fler gästföreläsare från andra universitet och högskolor, och även från utlandet. Detta skulle kunna medverka till att ge studenterna ett bredare perspektiv på turistnäringen.

Gästföreläsare med ett mer kritiskt perspektiv på turism skulle också kunna bidra till att ge utbildningen ett bredare innehåll.

Litteraturvalet är generellt väl övervägt på samtliga nivåer inom utbildningarna. Bedömggruppen fick intrycket att turismens negativa sidor såsom exploatering av naturresurser, sexturism, resandets energiförbrukning och hållbar utveckling i viss mån tas upp i undervisningen. Denna del skulle dock kunna få ett något större genomslag i litteraturlistorna. Genusperspektivet kan också överlag stärkas i utbildningen.

Examination och handledning av examensarbeten

Vid tiden för denna utvärdering hade enbart Högskolan i Kalmar och Mittuniversitet haft examensarbeten på kandidatnivå. Handledare och examinator har där tenderat att vara samma person, vilket bedömggruppen inte anser ska förekomma. Särskiljande av handledar- och examinatorsuppgifterna ger större möjligheter till en rättvis bedömning.

Samarbete mellan de olika lärosätena

Det finns ett nationellt nätverk inom turismvetenskap (NATU) som träffas ungefär en gång per år. I detta nätverkssamarbete ingår även flera lärosäten som erbjuder turismundervisning än enbart dem som ingår i den här utvärderingen. I detta nätverk diskuteras bland annat innehåll, litteratur, överflyttningar av studenter, examinationsformer och behörighetskrav. Utbildningarna kan med fördel stärka detta samarbete ytterligare. Exempelvis genom att arbeta mer med att gemensamt upplysa potentiella arbetsgivare om att det finns akademiska utbildningar inom området. Ett lämpligt ämne att ta upp här är också övergångsproblematiken. Möjligheterna för en student att flytta från

ett lärosäte till ett annat är idag goda. I vissa fall kan det dock, beroende av inriktning, krävas kompletteringar då vissa moment tas upp under olika terminer vid de tre lärosätena.

Internationalisering

Med tanke på att ämnet handlar om resande och turism är det anmärkningsvärt få studenter som åker utomlands för studentutbyten. De internationella kontakterna med forskare vid andra lärosäten bör förstärkas på bredare front för att undvika att kontakterna upphör om en lärare, med personliga kontakter, slutar sin anställning vid ämnet.

Samverkan

Bedömargruppen anser att det vid samtliga tre lärosäten finns en god koppling till turistnäringen. Studenterna gör exempelvis kortare praktik inom näringen och flera av de PM och examensarbeten som skrivs inom ramen för utbildningen görs också i samarbete med olika företag, kommuner, regioner och organisationer.

Vid de tre orterna genomförs också exkursioner, både inom närområdet och utomlands. Detta är ett bra sätt att koppla utbildningen till näringen, men också ett utmärkt sätt att skapa god sammanhållning inom studentgruppen.

Ett sätt att få kontakter med arbetsmarknaden är genom att anordna lokala kontaktdagar. Ett annat sätt är genom den årliga turistmässan i Göteborg (TUR) där studenter från samtliga orter medverkar. TUR är den största turistmässan i Skandinavien och en viktig mötesplats för aktörerna inom branschen. Vid turistmässan 2006 deltog exempelvis drygt 2 000 företag från nästan 100 länder.

Uppföljning

Det är positivt att det vid Högskolan i Kalmar och Södertörns högskola finns en fungerande uppföljning av studenterna. Dessa undersökningar och tidigare uppföljningar från Mittuniversitetet visar att flertalet studenter får arbeten inom turistnäringen, bland annat inom turistservice, destinationsutveckling och upplevelseturism. Det finns dock indikationer på att företag och organisationer inte fått upp ögonen för att det finns akademiskt utbildad personal inom området. Lärosätena skulle kunna göra en gemensam uppföljning av vart studenterna tar vägen efter utbildningen.

Generella rekommendationer

Bedömargruppen rekommenderar detta:

- Tillse att lärarkompetensen blir säkrad för framtiden.
- Öka andelen studenter som åker på utlandsutbyten.
- Förstärk och fördjupa de internationella kontakterna.
- Inför mer litteratur och anlita fler gästföreläsare med ett kritiskt perspektiv på turism.

- Utbildningarna bör samverka mer med varandra.
- Förbättra informationen till studenterna om framtida yrkesmöjligheter.
- Marknadsför utbildningen bättre gentemot potentiella arbetsgivare.
- Handledare och examinator bör vara olika personer.
- Åtgärder bör vidtas för att få en jämnare könsfördelning bland studenterna.
- Bjud in fler internationella gästföreläsare i syfte att ge studenterna ett bredare perspektiv på turistnäringen.

Högskolan i Kalmar

Basfakta

Lärare ht 2006: 11 varav 4 kv., 7 m. Varav: Professorer: 1 m. (0,05 heltidsekvivalenter i grundutbildning) Övriga disputerade lärare: 2 (0,5 heltidsekvivalenter i grundutbildning) Icke disputerade lärare: 8 (2,6 heltidsekvivalenter i grundutbildning)	Helårsstudenter på 1–20 p.-nivå 2005: 48 Helårsstudenter på 21–40 p.-nivån 2005: 29 Helårsstudenter på 41–60 p.-nivå 2005: 12 Helårsprestationer på 1–20 p.-nivå 2005: 41 Helårsprestationer på 21–40 p.-nivå 2005: 20 Helårsprestationer på 41–60 p.-nivå 2005: 8 Antal examinerade uppsatser/examensarbeten på kandidatnivå 10 p.: 9
--	--

Bakgrund, organisation och profil

Utbildningen i turism startade 1978 vid Högskolan i Kalmar och har givits på kandidatnivå i turismvetenskap sedan år 2003. Ämnet ingår i turismprogrammet och kan också läsas upp till 10 poäng som fristående kurs. Från och med höstterminen 2006 ges samtliga kurser i turismvetenskap som fristående kurser.

De studenter som väljer att läsa ämnet inom ramen för programmet kan göra det i kombination med företagsekonomi eller kulturgeografi, vilka också kan utgöra huvudämnen istället för turismvetenskap. Programmet har således tre utgångar som alla leder till filosofie kandidatexamen. Ett turismekonomiprogram har skapats med start vårterminen 2007 för att nå studenter som tydligare söker en traditionell ekonomutbildning med en viss inriktning. Bedömargruppen fick intrycket från platsbesöket att ett annat motiv också var att locka fler män till utbildningen. I detta program är företagsekonomi huvudämne och turismvetenskap ges till 40 poäng. Dock ges möjligheter under utbildningens gång att ändra fokus på huvudämne och turismvetenskap kan även i detta program erbjudas till kandidatnivå. Turismvetenskap vid Handelshögskolan Baltic Business School (BBS), vid Högskolan i Kalmar, kan sägas ha en profil mot upplevelseturism, och betonar i många delar det vidare begreppet upplevelseindustri. Närheten och kontakten till områden som Glasriket, Öland, Vimmerby, Hultsfred, Västervik och Kalmar stärker denna profil.

Turismvetenskap har sin hemvist på Handelshögskolan Baltic Business School (BBS), där cirka 2 000 av högskolans 9 500 studenter läser. Övriga ämnen inom BBS är bland annat företagsekonomi, nationalekonomi, juridik och statistik. BBS leds av prefekt, viceprefekt och studierektor samt en institutionsstyrelse. Styrelsen har en rådgivande funktion och sorterar direkt under prefekten, som är underställd rektor. Vid sidan av institutionsstyrelsen finns

Nämnden för sjöfart, humaniora, vård och samhällsvetenskap. Nämnden, som är en av tre nämnder/fakulteter inom högskolan, ligger utanför BBS och har ett övergripande kvalitetsansvar och beslutar bland annat, efter beredning i institutionsstyrelsen, om utbildningsplanerna.

Organisationsstrukturen för ämnet turismvetenskap består av en ämnesansvarig professor samt en programansvarig för turismprogrammet. Programansvarig koordinerar ämnet men varje lärare och kursansvarig ansvarar för såväl innehåll som administrativt arbete för sin respektive kurs. Det faller sig dock också ganska naturligt då nästan alla som läser ämnet gör det inom ramen för programmet. För samtal och kommunikation finns den så kallade TUR-staben som består av representanter från varje grupp och inriktning inom turismprogrammet, en representant från studenternas institutionsförening på Handelshögskolan BBS (Kalmar ESS) samt en programansvarig. BBS är en välorganiserad institution och ämnet turismvetenskap tycks ha en stark ställning, inte minst på grund av den goda studenttillströmningen och att ett av högskolans profilmråden är kulturell ekonomi, där turismvetenskap ingår. På grund av minskade genomsnittliga nettoersättningar har, enligt självvärderingen, det ekonomiska trycket ökat och undervisningsmålen blivit svårare att uppfylla. Turismprogrammet är en av de mest eftersökta utbildningarna vid såväl BBS som hela Högskolan i Kalmar. Det är på flera sätt en fördel för ämnet att vara en del av en sådan stark organisation. Den starka sammanhållningen internt inom BBS kan dock riskera att samverkansmöjligheter med övriga delar av högskolan inte blir tillräckligt utvecklade. Möjligtvis skulle en fördjupad samverkan med kulturarvsprogrammet kunna utvecklas.

Genom ett avtal mellan Högskolan i Kalmar, Växjö universitet och Blekinge tekniska högskola har en, enligt självvärderingen, ”strategisk allians” bildats, Akademi sydost. Inom denna har turismforskningen sannolikt en roll i en gemensam forskningsprofil.

Studenterna

Från och med höstterminen 2006 har turismprogrammet 60 platser. Turismekonomiprogrammet med start vårterminen 2007 har 25 platser. 20 platser finns på fristående kurs. Ytterligare 15 platser finns från och med höstterminen 2006 fördelade för fristående kursare på de olika nivåerna, dessa i samläsning med programstudenterna. Det finns en god tillströmning av studenter. Sökstatistiken visar att det i genomsnitt finns drygt två förstahandssökande på varje utbildningsplats. En stor majoritet av studenterna är kvinnor. Tio platser vid varje antagning är avsatta för särskilt urval vilket innebär att sökande som har arbetat minst tre år inom närliggande områden utgör en särskild urvalsgrupp. Detta särskilda urval framgår dock inte av utbildningsplanen, vilket det bör göra.

Lärare och forskningsanknytning

Lärarna kommer i huvudsak från ämnena kulturgeografi, företagsekonomi och sociologi. Lärarkåren är en blandning av yrkeserfarna, forskarstuderande och disputerade lärare. Det ingår totalt elva lärare med varierande tjänstgöring, varav endast tre är disputerade. Detta avspeglar sig också i utbildningen; andelen av undervisningstiden som studenterna möter disputerade lärare är låg, vilket bedömargruppen anser bör åtgärdas. En adjunkt förväntas emellertid disputera under våren 2007. Lärarkapaciteten i företagsekonomi med turismfokus är bräcklig. Endast en disputerad lärare vid BBS har denna inriktning, vilket kan bli ett problem i turismekonomiprogrammet.

Några av lärarna är, vid sidan av sin medverkan i undervisningen, aktiva doktorander vid universiteten i Lund och Karlstad, och planerar att disputera under de närmaste kommande åren. Lärarna utgör en integrerad del av institutionens övriga lärarstab och inom ämnet och programmet finns en aktiv personalgrupp, bestående av ämnesområdesansvarig, lärare och programansvarig, som träffas regelbundet och diskuterar strategi och utvecklingsfrågor. Vid större strukturförändringar ingår även studentrepresentanter i personalgruppen.

Adjunkterna har 15 procent och lektorerna 20 procent av sin tjänst i kompetensutveckling och forskning. Kompetensutveckling sker också genom olika former av kortkurser inom högskolan. Flertalet lärare har gått en 10 poängs högskolepedagogisk utbildning. Utöver de fast anställda lärarna finns ett antal återkommande branschknutna gästlärare och gästföreläsare. Några av de fast anställda lärarna har även erfarenhet från turistnäring och reseföretag.

Den ämnesansvariga professorns tjänst är finansierad av regionförbundet. Bedömargruppen anser dock att det är anmärkningsvärt att denne inte medverkar mera i grundutbildningen för att förstärka forskningsanknytningen. Studenterna efterfrågar också en ökad medverkan av professorn.

Merparten av lärarnas forskning sker inom ramen för Centrum för kulturell ekonomi. Där bedrivs forskning i ämnena företagsekonomi, kulturgeografi, turismvetenskap, sociologi och etnologi. Centrumet är till cirka 20 procent internt finansierat av högskolan, och cirka 80 procent finansieras med externa medel.

Studenterna upplever att lärarna relaterar till sin forskning i undervisningen. Studenterna uppmuntras till ett kritiskt granskande perspektiv och inbjuds, enligt självvärderingen, till dialog kring forskningsproblem.

Undervisningens uppläggning och former

Undervisning sker främst i traditionell föreläsningsform och i seminarier. Turismvetenskap är uppdelat i tre block à 20 poäng, där varje block består av 3–4 delkurser och har en kursansvarig lärare. Bedömargruppen har intrycket att utbildningen är välorganiserad. Vid studiernas inledning får alla studenter vid högskolan en veckas introduktionsprogram, som innehåller studieteknik, information om högskolan m.m. Turismprogrammet har dessutom två dagars

introduktion på Öland i form av ett internat med föreläsningar av instituti-
onens lärare och gästföreläsare.

I genomsnitt ges studenterna 6 timmars undervisning per vecka. Huvudde-
len av undervisningen består av traditionella föreläsningar. På B- och C-
nivån ökar antalet seminarier något. Studenterna upplever att det är relativt mycket
övningar i muntlig och skriftlig kommunikation. Varje kurs har minst en gäst-
föreläsare. Bedömaregruppen anser att antalet seminarier dock bör öka för att
i ökad utsträckning kunna föra en dialog kring den litteratur som behandlas
i kurserna. Vidare bör gruppstorleken på seminarierna minska betydligt då
30–35 personer i varje grupp försvårar möjligheterna att ha konstruktiva dis-
kussioner som alla närvarande kan delta i. Studenterna upplever att det sker
en progression i utbildningen och att de utvecklas under studiernas gång. Det
finns en öppen och nära kontakt mellan lärare och studenter. Studenterna kan
exempelvis komma och ställa frågor även utanför lektionstid.

Varje kurs innehåller helt eller delvis litteratur på engelska. Bedömaregrup-
pen anser i övrigt att kurslitteraturen är relativt väl avvägd. I huvudsak utgår
man från vetenskaplig litteratur och artiklar, men inom de inledande grund-
kurserna bör det dock ske en översyn då det där förekommer vissa litteratur-
inslag som bedömaregruppen inte anser hålla högskolenivå.

Förutom de inledande 10 poängen och C-kursen ges undervisningen på
engelska om icke svensktalande studenter följer kursen. Om en kurs ges på
engelska bör den genomföras konsekvent på engelska på alla moment i un-
dervisningen, menar studenterna vid platsbesöket. Bedömaregruppen anser att
om utbildningen från 11–40 poäng kan erbjudas på engelska bör det även fin-
nas möjlighet att läsa C-kursen på engelska. Det framstår också som något
anmärkningsvärt att ha undervisning på engelska men ändå anvisa alternativ
kurslitteratur på svenska så som sker. Det finns fördelar med att ha undervis-
ningen på engelska, men också nackdelar. En nackdel med undervisning på
engelska är, anser lärarna, att de kan vara svårt att få igång den fria diskussio-
nen bland studenterna. Även för lärarna kan det finnas svårigheter att utnyttja
sin fulla potential vid undervisningen på engelska. Bedömaregruppen vill po-
ängtera vikten av att studenterna blir förtrogna med de svenska fackuttrycken
även när undervisningen sker på engelska. Inom högskolan fanns tidigare
språkkursen ”english for tourism studies” (5 poäng) för att stödja studenterna
i det engelska språket. Diskussioner förs om att återinföra denna och samordna
den med 21–40 poängskursen.

Biblioteksservicen fungerar bra och bibliotekskunskapen kommer schema-
lagt in i utbildningen.

Studenterna får betyg både i skalan U, G och VG och i en sifferskala. Be-
tygssystemet bör tydligare behandlas i kursplanerna. Examensformerna består
i huvudsak av salsskrivningar och hemtentamina. Grupparbeten som del av
examination förekommer. Studenterna upplever dock att det ibland finns en
något bristfällig återkoppling av examensarbeten och tentamina.

Examensarbeten

Uppsatsarbetet, som motsvarar 10 poäng, ligger på slutet av kandidatterminen. Genom metod- och teorimoment under terminens första halva försöker emellertid lärarna få studenterna att påbörja uppsatsarbetet tidigare. Studenterna tilldelas handledare beroende på ämnesval. Det är framförallt två av de disputerade lärarna som är handledare, en med bakgrund inom företagsekonomi och en med bakgrund inom kulturgeografi. Uppsatshandledning sker genom spontana träffar, bokade handledarträffar, föreläsningar och seminariemöten oberoende av tilldelad tid.

Handledare och examinator har tidigare ofta varit samma person, vilket bedömggruppen inte anser ska förekomma. Särskiljande av handledar- och examinatorsuppgifterna ger större möjligheter till en rättvis bedömning. Från och med vårterminen 2006 gäller separerad handledare och examinator.

Internationalisering

Det finns en mycket god administration och organisation av studentutbytena, framförallt genom en särskild internationaliseringsansvarig person på institutionen. BBS har ett avtal med cirka 100 olika lärosäten, där en tredjedel av avtalen är avsedda för turismvetenskap. Detta ger goda möjligheter till studentutbyten. Trots detta reste endast sex studenter ut vårterminen 2006. Tolv utländska studenter läste ämnet i Kalmar vårterminen 2006. Det finns goda kontakter med ett antal framstående utländska forskare inom området. Turismvetenskap har inom ramen för Erasmus besökts av tre utländska lärare samt två professorer, inom ramen för gemensamma forskningsprojekt. Dessvärre medverkade inte de utländska lärarna i grundutbildningen. Kontakterna med utländska universitet och forskare riskerar dock att bli personbundna om inte flera av lärarna är engagerade i de internationella kontakter som finns upparbetade. Studenterna efterlyste att det ska finnas möjligheter att läsa språk som en del i utbildningen.

Samverkan

Ett av målen med utbildningen är, enligt självvärderingen, att samarbeta med turistnäringen inom kommuner och regioner. Det finns på BBS en omfattande samverkan med det omgivande samhället. Alla programstudenter får ett fadderföretag. Cirka 130 företag, organisationer eller myndigheter är kopplade till BBS. I huvudsak är det lokala eller regionala arbetsgivare. Studenterna får under utbildningens gång göra olika arbeten med koppling till företagen. Även examensarbetet kan kopplas till fadderföretaget. Verksamheten med fadderföretagen utvärderas årligen. Bedömggruppen anser att fadderföretagen är en god idé, men högskolan bör snarast se över om utvärderingen kan bli bättre då kvaliteten på företagsplatserna upplevdes som mycket ojämn av studenterna.

Det finns en stor mängd gästföreläsare från näringsliv och organisationer som medverkar i undervisningen. Gästföreläsarna är ett av studenterna uppskattat inslag. Utbildningen bör dock överväga en något bredare sammansätt-

ning av gästföreläsare som motsvarar ämnets bredd och som i ökad utsträckning även tar med den kritiska dimensionen av turism.

Kursvärderingar, kvalitetsarbete och studentinflytande

Studentrepresentationen fungerar bra och studenterna sitter med i de olika organen inom institution och ämne. För samtal och kommunikation finns den tidigare nämnda TUR-staben, med representanter för de olika inriktningarna inom programmet. Representanter från studenternas institutionsförening, Kalmar ESS, samt programansvarig ingår där. I TUR-staben ventileras programinnehåll och det diskuteras utvecklingsfrågor och utvärdering.

Kursvärderingarna sker genom standardiserade kvantitativa enkäter. Arbetet med kursvärderingarna fungerar inte tillfredsställande. Varken lärare eller studenter var nöjda med detta och det framkom under platsbesöket att kursvärderingarnas utformning skulle kunna göras mer konstruktiva. Kursvärderingsarbetet skulle kunna utvecklas och systematiseras ytterligare och diskuteras i lärarkollegiet. Återkoppling av kursvärderingarna till studenterna görs dock på vissa kurser.

I den så kallade Kvalitetsbarometern undersöks en gång per år hur alla BBS-studenterna uppfattar den samlade kvaliteten på institutionen.

Det finns en god uppföljning inom utbildningen då undersökningar har gjorts kring vart studenterna tar vägen. Den senaste gjordes under mars 2006. Knappt hälften anser att de efter utbildningen har en anställning i linje med utbildningen och drygt hälften anser att de fått anställning på grund av utbildningen.

Rekommendationer

Bedömggruppen rekommenderar detta:

- Se över kurslitteraturens vetenskapliga relevans på de inledande kurserna.
- Öka andelen disputerade lärare i utbildningen, exempelvis bör professorn i turismvetenskap delta något mera i ämnets grundkurser för att på detta sätt tydliggöra forskningsförankringen i grund utbildningen.
- Minska storleken på seminariegrupperna.
- Utveckla och systematisera arbetet med kursvärderingar, inklusive uppföljningen av resultaten.
- Samverka mer med övriga delar av Högskolan i Kalmar.
- Kvalitetssäkra fadderföretagssystemet.

Mittuniversitetet

Basfakta

Lärare ht 2006: 4 män	Helårsstudenter på 1–20 p.-nivå 2005: 70
Varav:	Helårsstudenter på 21–40 p.-nivån 2005: 18
Professorer: 0	Helårsstudenter på 41–60 p.-nivå 2005: 7
Docenter: 0	
Övriga disputerade lärare: 3 (3 heltidsekvivalenter i grundutbildning)	Helårsprestationer på 1–20 p.-nivå 2005: 45
Icke disputerade lärare: 1 (0,75 heltidsekvivalenter i grundutbildning)	Helårsprestationer på 21–40 p.-nivå 2005: 16
Timlärare: 4, varav två disputerade (motsvarande 0,40 heltidsekvivalenter i grundutbildning)	Helårsprestationer på 41–60 p.-nivå 2005: 8
	Antal examinerade uppsatser/examensarbeten 2005 kandidat 10 p.: 5

Bakgrund, organisation och profil

Turismvetenskapliga programmet startade 1978 men ämnet turismvetenskap inrättades på Mittuniversitetet 2003 och omfattar kurser upp till C-nivå. Ämnet kan även läsas som webbaserad fristående kurs på A-nivå. Ämnet är geografiskt placerad i Östersund.

I turismprogrammet kombineras ämnet turismvetenskap med företagsekonomi, nationalekonomi och kulturgeografi samt ett valfritt ämne. Programmet har två ingångar, dels en inriktning mot turismvetenskap och dels en inriktning mot upplevelseproduktion och turism. I framtiden kommer det enbart att finnas en ingång och inriktningen upplevelseproduktion kommer att integreras i programmet. Utbildningens profil är framförallt destinationsutveckling. Närheten till Åre och fjällregionen gör att exempel i undervisningen ofta tas från vinterturismområdet. Turismvetenskap ingår i ett av Mittuniversitetets sex så kallade profilmråden och bedömggruppen har intrycket att ämnet har en stark ställning inom universitetet.

Ämnet tillhör den nybildade avdelningen för turism inom institutionen för samhällsvetenskap. Inom avdelningen finns även ämnet kulturgeografi samt forskningsenheten European Tourism Research Institute (ETOUR). Den sistnämnda bildades ursprungligen med hjälp av EU-medel, men är sedan årsskiftet 2004/2005 finansierad av Mittuniversitetet samt externa forskningsmedel. ETOUR är en del av avdelningen men har en separat budget, baserad på enbart forskningsmedel, samt en egen enhetschef. Ambitionen är att ytterligare integrera ETOUR inom avdelningen, vilket utvecklas något nedan under avsnittet Lärare och forskningsanknytning. Till ETOUR finns cirka fem forskare på plats kopplade, varav två ingår i ämnets fasta lärarstab. ETOURs forskarmiljö omfattar även externa forskare och projekt av vilka vissa även engagerar avdelningens doktorander inom kulturgeografi, företagsekonomi och statsvetenskap. Doktoranderna deltar i ökad utsträckning i undervisning inom ämnet turismvetenskap. Inom institutionen finns bland annat även ämnena företagsökonomi, nationalekonomi och statsvetenskap.

Institutionen leds av en prefekt, och för ämnet finns en särskild ämnesansvarig. Det finns även en avdelningschef och en programansvarig. Avdelningschefen har det operativa ansvaret och fungerar som arbetsledare för lärarna. Trots att det är många personer med ledningsfunktioner som är inblandade i utbildningen har bedömargruppen fått uppfattningen att samarbetet mellan personerna med olika ansvarsområden fungerar väl. Även samverkan internt inom universitetets olika ämnen och nivåer fungerar väl. Som ett administrativt stöd för lärare, och för viss service till studenter, finns även en institutionssekreterare. Det finns ett programråd och ett ämnesråd där lärare och studentrepresentanter ingår. I programrådet sker också samverkan med övriga ämnen som ingår i programmet. Humanistisk-samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden har ett övergripande kvalitetsansvar, men har delegerat stora delar av ansvaret för grundutbildningen till institutionen, bland annat fastställande av kursplanerna. Inom ämnesrådet för turismvetenskap hanteras kursplaner och ämnesutveckling. Utbildningsplaner för hela program godkänns av institutionens grundutbildningsråd och institutionsstyrelse för att därefter fastställas av fakultetsnämnden.

Ämnet har haft stora underskott i ekonomin flera år i rad, men enligt institutionsledningen har man nu kontroll över situationen för att inte gå med förlust kommande år. Dock kvarstår tidigare underskott.

Studenterna

Programmet har cirka 60 platser både på höst- och vårintag, och 60 platser per år på fristående kurs. Programmet fyller sina utbildningsplatser men söktrycket har varit lägre till vårterminerna, och i fortsättningen kommer det endast att vara ett höstintag. Även om majoriteten av studenterna är kvinnor är det ändå en något jämnare könsfördelning här än vid de övriga turismutbildningarna i Sverige. Flertalet studenter kommer från storstäderna. Inslagen av vinterturism och närheten till skidorter tycks vara en anledning till att många studenter väljer Mittuniversitetet. Det framfördes synpunkter från en del studenter om att det finns en risk för ensidighet i utbildningen i fokuseringen mot vinterturism, avseende de exempel som används i undervisningen.

Lärare och forskningsanknytning

Lärarna har sin bakgrund inom ämnena kulturgeografi och ekonomisk historia. Två lektorat och en adjunktstjänst är fast kopplade till ämnet. Då turismvetenskap även belyser den ekonomiska aspekten av besöksnäringen noterar bedömargruppen att lärarstaben inte består av någon med företagsekonomisk kompetens, vilket sannolikt skulle stärka ämnets bas. De två lektorstjänsterna saknar forskningsutrymme inom tjänsten och all forskningsverksamhet är beroende av extern finansiering. Det finns även bristande möjligheter till kompetensutveckling i övrigt för lärarna då endast fem procent av tjänsterna är avsatta för detta, vilket bedömargruppen anser är för lågt. Den ena lektorn har dock varit tjänstledig för att bedriva forskning inom ramen för ETOUR:s

verksamhet. Två av lärarna har på olika sätt varit verksamma tidigare inom turismnäringen. Utöver de till ämnet direkt knutna lärarna, utnyttjas i begränsad men allt större utsträckning även lärare från ETOUR.

Mittuniversitet var, vid tiden för platsbesöket i oktober 2006, dessutom på väg att rekrytera tre professorer, en i "kulturgeografi, särskilt turism", en i "turism" samt en i "turism, särskilt naturturism". Den sistnämnda finansieras genom Sveaskog. I beskrivningen av dessa tjänster ingår, i olika utsträckning, även medverkan i grundutbildningen. Bedömargruppen ser goda möjligheter till en stark miljö i framtiden tack vare dessa rekryteringar.

Det finns också en strävan att öka ETOUR:s medverkan i grundutbildningen, vilket bedömargruppen ser positivt på. Bedömargruppen ser också positivt på det seminarium som ETOUR genomför varannan vecka. I denna deltar även lärarna som inte är anställda på ETOUR. Bedömargruppen menar att ETOUR bidrar till att skapa en stark forskningsmiljö för ämnet, men att det är en förutsättning för en god forskningsanknytning att enheten ytterligare dras in i grundutbildningen och på sikt helt integreras i ämnesavdelningen. Förutom dessa lärare medverkar även gästföreläsare från arbetslivet och från utländska lärosäten. Två av lektorerna har genomgått lärarutbildning och en av dem har gått en högskolepedagogisk kurs.

Studenterna som bedömargruppen träffade under platsbesöket har kunskap om lärarnas forskning. Genom att de två lektorerna själva bedriver forskning och skriver vetenskapliga artiklar integreras, enligt självvärderingen, pågående forskningsprojekt i undervisningen.

Undervisningens uppläggning och former

Undervisningen är traditionell och består av föreläsningar, seminarier, inlämningsuppgifter, kortare PM, muntliga presentationer och handledning. Enligt självvärderingen tilldelas varje ny student genom TUR-föreningen en fadder bland de äldre studenterna.

För att underlätta arbetsbördan delas varje kurs mellan två lärare. Undervisningstiden är drygt 6 timmar per vecka. Redan inom grundkursen finns en omfattande kurs på 10 poäng inom vetenskapsteori och metodlära, varav 4 poäng består av skriftliga grupprapporter. Tanken med kursen är i korthet att ge studenterna insikt och kunskap om kritiskt tänkande, kvantitativ metod och rapportskrivande, som seminariebehandlas. Bedömargruppen menar att det är en god ambition men att det också kunde övervägas att ha mer ämnesnära kurser på de grundläggande nivåerna. Metodkursen kunde också passa in på B- eller C-nivån. B-kursen består av fyra 5-poängskurser och den avslutande kursen på B-nivån består av arbetsförlagd praktik inklusive praktikrapport för dem som valt inriktningen upplevelseproduktion och turism. För dem som valt inriktningen turismvetenskap genomförs en 14 dagars fältkurs med avslutande rapport.

Mellan A- och B- nivån upplever studenterna inte progressionen lika tydligt som mellan B- och C-nivån. Utbildningsledningen bör möjligtvis se över

nivån på B-nivån för att få en jämnare takt i progressionen. Studenterna upplever lärarna som öppna och tillgängliga för exempelvis frågor efter schemabunden tid.

Bedömargruppen anser att litteraturvalet är väl övervägt. Turismvetenskap har en egen kontaktbibliotekarie men det finns ej schemalagda informationsökningsmoment i utbildningen, vilket bedömargruppen anser att man bör överväga att införa. Bedömargruppen fick också intrycket att lärarna kan bli bättre på att utnyttja bibliotekstjänsterna i undervisningen.

Examination sker genom salstentamina, PM-uppgifter, inlämningsuppgifter och muntliga föredragningar. På C-nivå sker examination, förutom C-uppsatsen, också genom så kallade duggor och individuella uppgifter som behandlas i seminarieform.

Examensarbeten

C-uppsatser har ännu enbart skrivits i tre omgångar på utbildningen. De två 5-poängskurserna på C-nivån är utformade så att de ska fungera som ett stöd för uppsatsarbetet. Studenterna uppmanas att skriva uppsatserna två och två. Uppsatshandledning fördelas mellan samtliga lärare och studenterna blir, beroende av ämnesval, tilldelade en handledare. Då det inte finns så många lärare blir ibland examinator och handledare samma person, vilket bedömargruppen inte anser ska förekomma. Särskiljande av handledar- och examinatorsuppgifterna ger större möjligheter till en rättvis bedömning. 15 timmar är avsatt för handledning och 5 timmar för examination. I slutet av den sista 5-poängskursen läggs en kortare föreläsning om problemställning, syfte, teori och metod. Vid detta tillfälle får studenterna också presentera sitt ämne. Efter 4–5 veckor in i kursen följer ett seminarium där studenterna och handledarna presenterar hur långt de kommit och vilka problem de har. I självvärderingen uppges att samverkan med ETOUR underlättar uppsatsskrivandet genom att studenterna kan se hur teorier används inom turismforskningen och att det ger dem empiri från fallstudier.

Internationalisering

Fyra till fem studenter tillbringar årligen terminer utomlands, normalt i slutet av sitt andra, eller början av sitt tredje, år på utbildningsprogrammet. Det finns endast ett fåtal utländska studenter inom utbildningen. En förutsättning är dock att de utländska studenterna talar svenska då det inte finns kurser på engelska. De internationella utbytena bör förbättras och bedömargruppen ser det som betydelsefullt om ämnet kan utveckla internationella kontakter på ett mera strukturerat och målmedvetet sätt. Via ETOUR torde det finnas möjligheter att utveckla ett internationellt kontaktnät som kommer lärare och studenter till del.

Samverkan

Bedömargruppen har intrycket att kontakterna med näringen är bra även om det inte finns några särskilda upparbetade system för detta. Gästföreläsare från arbetslivet och från utländska lärosäten förekommer, exempelvis. Som introduktion i slutet av den första 5-poängskursen åker studenter och lärare ut på en två dagars fältstudie i regionen där de får tillfälle att besöka turistanläggningar och prata med företagare. Som tidigare nämnts ingår viss praktik eller fältstudier också som en del av den avslutande 5-poängs B-kursen. Fältstudierna innebär en exkursion utomlands där studenterna själva är med om att planera, organisera och rapportera projektet. På dessa resor försöker man knyta ihop turismens olika aspekter i ett samlat fältprojekt. Studenterna är nöjda med exkursionerna som också är ett bra sätt att få kontakt med eventuella gästföreläsare.

Kursvärderingar, kvalitetsarbete och studentinflytande

Studenterna sitter med i programråd och ämnesråd. Studenternas egen förening TUR har tidigare fungerat bra, men engagemanget varierar dock över tiden och vid tiden för platsbesöket fungerade inte föreningen tillfredsställande. Bedömargruppen menar att TUR skulle kunna vara ett bra sätt att skapa engagemang och studentinflytande för utbildningen. Avdelningen bör därför försöka stärka TUR-föreningen. Två till tre gånger varje termin inbjuds samtliga studenter till ett stormöte, kallat mixtur. Tillfället utnyttjas också för att diskutera aktuella frågor inom utbildningen och ibland bjuds även gästföreläsare in till mixtur.

Kursvärderingar sker regelmässigt efter varje delkurs genom en Internetbaserad procedur där en lärare har ansvar för utskick och sammanställning av kursvärderingar. Resultatet görs sedan tillgängligt på ett intranät om minst 30 procent av studenterna svarar. Ibland diskuteras kursvärderingarna i programrådet. Återkopplingen av kursvärderingarna bör ses över.

Enligt självvärderingen var det flera år sedan den senaste uppföljningen av vad studenter gör efter programmet gjordes. Uppföljningarna visade då att studenterna återfinns i turistnärings, resenärings, servicenärings och offentliga sektorn. Bedömargruppen anser att utbildningen bör återinföra uppföljningarna. Bedömargruppen fick intrycket att studenternas kunskaper om den kommande arbetsmarknaden bör förbättras.

Rekommendationer

Bedömargruppen rekommenderar detta:

- Utveckla och formalisera kontakterna med näringslivet ytterligare.
- Utveckla samverkan med ETOUR ytterligare, inte minst för att få fler etablerade forskare att medverka i grundutbildningen.

- Utnyttja biblioteksresurserna bättre i undervisningen.
- Öka stödet till TUR-föreningen.
- Stärk möjligheterna till kompetensutveckling för lärarna.
- Se över återkopplingen av kursvärderingarna.
- Stärk det internationella samarbetet.

Södertörns högskola

Basfakta

Lärare ht 2006: 6 varav 2 kv., 4 män Varav: Professorer: 0 Docenter: 2 (0,3 heltidsekvivalenter i grundutbildning) Övriga disputerade lärare: 2 (0,85 heltidsekvivalenter i grundutbildning) Icke disputerade lärare: 2 (1,12 heltidsekvivalenter i grundutbildning) Tillfälliga lärare: 1 adjunkt (0,25 heltidsekvivalenter i grundutbildning.)	Helårsstudenter på 1–20 p.-nivå 2005: 42 Helårsstudenter på 21–40 p.-nivå 2005: 73 Helårsstudenter på 41–60 p.-nivå 2005: 0 Helårsprestationer på 1–20 p.-nivå 2005: 27 Helårsprestationer på 21–40 p.-nivå 2005: 57 Helårsprestationer på 41–60 p.-nivå 2005: 0 Antal examinerade uppsatser/examensarbeten på kandidatnivå 10p: 0
--	--

Bakgrund, organisation och profil

Turismprogrammet startades 1999 och ämnet turismvetenskap inrättades 2004 som ett kandidatämne vid Södertörns högskola. Ämnet turismvetenskap ingår i turismprogrammet upp till kandidatnivå och kan läsas upp till 20 poäng som fristående kurs. I framtiden planeras alla kurser inom turismvetenskap också att ges som fristående kurser.

I turismprogrammet kombineras ämnet turismvetenskap med geografi, företagsekonomi, historia eller sociologi. En programstudent måste välja 60 poäng turismvetenskap, men kan därutöver välja att läsa 40 eller 60 poäng av de övriga ovan nämnda ämnena. Programmet har tidigare varit på 120 poäng, men en ny sjunde termin har nyligen tillkommit. Profilen i utbildningen är främst mot storstadsturism med fem delteman: turistföretag, destinationsutveckling, upplevelseindustrin, turistkommunikation och mötesindustri. Därutöver anser bedömargruppen, utifrån den information som gavs under platsbesöket, att det även finns en profil mot skärgårdsturism, medieteknik och turismutveckling i storstadsregionen, som det finns en särskild kurs inom. Ämnet turismvetenskap kunde till nyligen enbart läsas inom ramen för turismprogrammet. Ämnet och programmet är mycket starkt knutna till varandra. Exempelvis är ämnesansvarig också programansvarig.

Ämnet och programmet finns inom institutionen för kommunikation, teknik och design vid Södertörns högskola i Haninge. År 2008 ska dock utbildningen flytta till det större campusområdet i Flemingsberg. Inom institutionen finns även ämnet medieteknik och design. Institutionen finns under utbildnings- och forskningsnämnden för humaniora, samhällsvetenskap och teknik. Nämnden, som är en av tre på högskolan, är högst beslutande organ i utbildnings- och forskningsfrågor och fastställer kursplaner.

Institutionen leds av en prefekt och för ämnet finns en särskild ämnesansvarig och en institutionssekreterare. Den ämnesansvarige har ett operativt

ansvar för utbildningen och är arbetsledare för lärarna. Förutom att själv vara lärare i utbildningen arbetar denne också med planering och utveckling av kurser samt kontakter med externa intressenter. Programmet delar även en studievägledare tillsammans med några andra program.

Till ämnet finns ett särskilt ämnesråd som består av studenter, administratörer, ledning, lärare och forskare. Enligt självvärderingen diskuterar ämnesrådet viktigare frågor, fattar de strategiska besluten samt leder det dagliga arbetet. Ämnesrådet träffas en gång varje månad. Programmet har också en programstyrelse som träffas två gånger per termin.

Organisationen i ämne och program upplevs fungera bra och ekonomin är stabil. Att utbildningen delar institution och även lokaler med medieteknikutbildningen ger goda synergieffekter, bland annat i form av ett mycket gott IT-stöd i utbildningen och vissa gemensamma forskningsprojekt.

Studenterna

Programmet har 70 platser vid antagningen på hösten och ytterligare 25 platser på fristående kurs. Det är högt söktryck till programmet med cirka fyra första-handssökande per plats hösten 2005. En övervägande majoritet av studenterna är kvinnor, cirka 80 procent. Huvuddelen av studenterna kommer från Stockholmsregionen. Högskolans geografiska läge har således här en stor betydelse sett ur ett rekryteringsperspektiv. Det finns en betydande etnisk mångfald bland studenterna. En undersökning på årskullen som började hösten 2005 visar att 33 procent har annat språk än svenska som sitt modersmål.

Lärare och forskningsanknytning

Lärarna kommer huvudsakligen från ämnena företagsekonomi, sociologi och kulturgeografi. Merparten av undervisningen genomförs av en filosofie doktor i företagsekonomi och en erfaren adjunkt i sociologi. Totalt är sex lärare involverade i ämnet, varav fyra stycken är disputerade. Det finns ingen garanterad forskning i tjänsten utan all forskningsverksamhet är beroende av extern finansiering. Cirka 10 procent av adjunkternas och cirka 20 procent av lektorernas tid kan användas till forskning. Dock finns ingen uttalad policy inom institutionen om den enligt avtal reglerade tid som kan användas för kompetensutveckling inom ramen för tjänsten. Lärarnas möjligheter till forskning är alltför begränsad. Bedömargruppen uppmanar institutionsledningen att planera för hur ämnet ska få tillräcklig lärarkompetens i framtiden. Den goda tillströmningen av studenter bör motivera flera disputerade lärare. Flertalet lärare har gått en högskolepedagogisk utbildning. Två lärare har halvtidstjänster vilket motiveras av att man vill få en bas av flera lärare. Bedömargruppen har förståelse för detta som en tillfällig lösning, men ledningen bör vara vaksam på de eventuella negativa följderna av detta.

Den första docenten i turismvetenskap i landet utsågs vid Södertörns högskola i januari 2006. Det ska rekryteras ytterligare en lärare med inriktning mot geografi eller sociologi. Ämnet visar på en medveten och framgångsrik

strävan att bedriva uppdragsutbildning. Cirka 30 helårsstudenter per år tillkommer institutionen genom uppdragsutbildning.

Ett positivt inslag är de pedagogiska utvecklingsdagarna som anordnas, där bland annat undervisningsmetoder, utvärderingsprinciper och studentprestationer diskuteras. Flertalet lärare inom utbildningen har erfarenhet från arbete inom turistnäringen. Det saknades tidigare ett tydligt forum för lärarna och andra intresserade att diskutera forskningsfrågor. Från och med 2006 genomförs dock två högre seminarier per termin på ämnet för alla lärare och forskare. Studenterna har en god kännedom om lärarnas forskning.

Tillsammans med turistintressenter har ett forskningsnätverk bildats, Stockholm Center för Tourism Research (SCT), som kan bidra till att öka forskningsanknytningen.

Undervisningens uppläggning och former

Undervisningen består av föreläsningar, exkursioner och i relativt hög utsträckning grupparbeten. Kurserna inleds, enligt självvärderingen, med några föreläsningar där läraren ger en teoretisk referensram med tydliga inblickar i turismforskningen. Därefter byggs det på med seminarier där studenterna redovisar genomförda inlämningsuppgifter. Till i stort sett varje kurs kopplas ett grupparbete. Studenterna upplevde att det ibland sker upprepningar av vissa moment, varför en ökad dialog mellan lärarna i respektive moment kan utvecklas. I genomsnitt får studenterna cirka sex timmars undervisning per vecka.

A- och B-nivån består av fyra 5-poängskurser och C-nivån består, förutom 10-poängsuppsatsen, av två 5-poängskurser. Utbildningens grundkurs inleds med en introduktionsvecka. Speciellt uppskattad bland studenterna är den resa som görs i utbildningens inledning tillsammans med utbildningsansvariga, lärare och studenter från högre årskurser. Denna resa bidrar till den goda sammanhållningen mellan studenterna. Det är också en god ambition att det redan under grundkursen finns en särskild metodkurs, där bland annat frågor kring vetenskap, undersökningsmetoder, rapportskrivning och muntlig framställning behandlas. Det finns även en så kallad "språkverkstad" vid högskolan som syftar till att stödja studenter med skrivsvårigheter.

Antalet seminarier är ungefär detsamma oberoende av nivå. Bedömagruppen anser dock att de successivt bör öka något på de högre nivåerna för att därigenom kunna ge utrymme för en vetenskaplig dialog. Seminariegrupperna har upp till 20 studenter i varje grupp, vilket bedömagruppen anser vara något i överkant för att alla studenter ska ges möjlighet att kunna komma till tals.

Lärarna är tillgängliga även efter schemalagd tid och studenterna känner att de blir sedda av lärarna. Studenternas egen förening, Turister utan gränser (TUG), bidrar i hög grad till en god sammanhållning. Förutom studiebevakning anordnar föreningen även sociala aktiviteter. En viktig bidragande orsak till sammanhållningen kan också vara att utbildningen bedrivs vid det betydligt mindre Campus Haninge och inte vid det större Campus Flemings-

berg. Det är således viktigt att utbildningsledningen även fortsatt värnar om den goda sammanhållningen, inte minst efter det att utbildningen flyttat till Campus Flemingsberg om något år.

Bedömargruppen anser att det finns väl avvägda litteraturlistor och noterade särskilt att studenterna redan under de inledande kurserna på A-nivå får komma i kontakt med större vetenskapliga arbeten. Studenterna får på så sätt känna av språket och känslan av att ta del av ett större vetenskapligt arbete. Det är också positivt med metod och kommunikationslitteratur tidigt i undervisningen. Man bör dock överväga att ta in mer engelskspråkig litteratur då man på det sättet når ett bredare vetenskaplig utbud av turismrelaterad teoretisk litteratur. Utbildningen förhåller sig också till turismens negativa sidor, vilket visar på ett balanserat förhållningssätt till den annars mycket expansiva turistnäringen.

Bibliotekspersonal har ett nära samarbete med ämnets lärare vad avser främst momenten kring informationssökning och biblioteksinformation. Deras medverkan i kurserna är schemalagd.

Examinationen sker genom salstentamina, hemtentamina och genom inlämnade skriftliga grupparbeten som redovisas på seminarierna.

Examensarbeten

Först under våren år 2007 kommer studenterna att ha skrivit kandidatuppsatser inom turismvetenskap. Tidigare har man haft ett 10 veckors projektarbete som är mer förankrat i det framtida arbetslivet. Projektarbetena pågår under hela påbyggnadskursen integrerat med övriga kurser. Beroende på val av uppsatsämne har studenterna blivit tilldelade handledare. Till de första kandidatuppsatserna examineras bör man se över examensrutinerna något. Handledare och examinator ska, enligt bedömargruppen, inte vara samma person. Särskiljande av handledar- och examinatorsuppgifterna ger större möjligheter till en rättvis bedömning.

Internationalisering

Det finns fyra internationella 5-poängskurser på B-nivå för både egna och utländska studenter. Utbytesverksamhet sker endast i begränsad omfattning och det är få studenter som har åkt utomlands för att studera. Från och med hösten 2007 kommer dock turismstudenter att kunna studera utomlands en termin då det kommer att införas som en möjlighet under den sjunde terminen. Vidare finns det endast i mindre utsträckning lärarutbyten med utländska lärosäten. De internationella utbytena bör förbättras och bedömargruppen ser det som betydelsefullt om ämnet kan utveckla internationella kontakter på ett mera strukturerat och målmedvetet sätt.

Samverkan

Turismprogrammet har ett branschråd som träffas två gånger per år. I branschrådet sitter exempelvis representanter för Sveriges turistråd, Stock-

holmsmässan och Skärgårdsstiftelsen. Som tidigare nämnts bedriver turismvetenskap externa uppdragsutbildningar, i form av cirka 30 helårsstudenter varje år i uppdragsutbildning, framförallt i form av KY-utbildningar.

Studenterna har projektarbeten med uppdragsgivare från turistnäringen. Lärarna har kontakter och kan ordna dessa platser, men studenterna kan även ta egna initiativ till detta. Lärarnas kontaktnät används även vid studiebesök. Flertalet av projektarbetena görs på dessa företag och det genomförs också grupparbeten och intervjuer med koppling till företagen. Vissa studenter gör också projektarbeten med en lärare som ”uppdragsgivare”. Den nya sjunde terminen kommer att kunna innehålla utlandsstudier eller praktik.

Studenterna uppskattar den årliga arbetsmarknadsdagen där de har möjlighet att träffa representanter från turistnäringen.

Kursvärderingar, kvalitetsarbete och studentinflytande

Studentinflytandet fungerar mycket väl inom ämnet. Studentrepresentanter sitter med i ämnesråd, programstyrelser och institutionsstyrelse. Studenterna menar att lärarna lyssnar på kritik och snabbt försöker förändra saker som inte fungerar. Föreningen TUG, som nämnts ovan, har också en stor betydelse vad avser att skapa ett bra studentinflytande. En god sammanhållning skapar också ett större engagemang för utbildningen.

Skriftliga utvärderingar görs efter varje kurs och avrapporteras till ett kursråd. Det finns ett väl genomtänkt system för kursvärderingarna inom ämnet. Det genomförs skriftliga anonyma och individuella kursvärderingar. Resultatet sammanställs skriftligt och avrapporteras av kursansvarig på ämnesrådets kommande möte. Resultatet finns sedan tillgängligt hos utbildningssekreteraren. På kurswebben läggs sammanfattande kommentarer och åtgärdsförslag ut. En sammanfattande studentundersökning genomförs också direkt efter det att en studentkull går ut turismprogrammet.

I samband med en arbetsmarknadsdag har en uppföljning gjorts. Det visar sig att studenterna arbetar inom turistservice, destinationsutveckling, upplevelseturism, turistkommunikation och mötesindustrin. Utbildningen har precis också fått igång ett alumnätverk.

Rekommendationer

Bedömargruppen rekommenderar detta:

- Den samlade forskningsvolymen bör öka.
- Stärk det internationella samarbetet.
- Utveckla ett högre seminarium i turismvetenskap för lärare och andra intresserade.
- Värna den goda sammanhållningen bland studenterna, särskilt i samband med flytten till det nya campuset.
- Öka andelen disputerade lärare i undervisningen.
- Stärk möjligheterna till kompetensutveckling för lärarna.

